

CULTURA CREȘTINĂ

APARE, CU ESCEPȚIA LUNILOR IULIE ȘI
AUGUST, LA 1 ȘI 15 v. A FIECĂREI LUNI.

Abonamente: Pe un an: cor. 10. Pe 1/2 an: cor. 5. În străin.: frcs. 12. Numărul 50 bani.	COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Ioan Sâmpăleanu, Ștefan Roșianu, Dr. Victor Macaveiu, Dr. Alexandru Nicolescu și Dr. Alexandru Rusu.	Redacția și Admi- nistrația: »Cultura Creștină«. Bla j— Balázsfalva.
---	--	---

Necesitatea ziaristicii și scrierilor creștinești bune.

Ludovic Windthorst, renumitul bărbat de stat al Germaniei, se îndatină a zice: „Ar fi trebuință de o a șasa poruncă a Bisericii: Să nu cetești ziare și cărți rele!“ Iar un alt fruntaș, Scalden, la un congres catolic din Germania se exprimă astfel: „Ziarul e cel mai bun ajutor al preotului, — căci acesta predică numai odată în săptămână, și trebuie să mergi la biserică, ca să-l ascuți, pe când ziarul predică în toate zilele și în toate orele, și vine el însuși la noi să ne afle“.

Episcopul Gibier din Versailles, într'o pastorală adresată nu de mult cătră clerul diecezan, între altele spune: „În multe locuri ziarul bun e cu totul necunoscut și numai tare puțini îl cetesc. Cumcă clerul, în timpul nostru are dreptul, să lățiască ziaristica și presa bună — nu o poate contesta nime. Dar lățirea ziaristicii bune nu e numai un drept, ci și o datorință, pentru preoți și pentru toți creștinii buni. Inimiciii religiunii noastre fac tot posibilul, să lățiască ziaristica și presa rea în mijlocul poporului. E de lipsă să opunem ziaristicii nemorale și impie, ziaristică onestă și religioasă“.

Omul face ziarul și ziarul face pe om — a zis un bărbat genial — și n'a zis rău. Vechiul proverb: Spune-mi cu cine te însoțești și-ți voi spune cine ești — s'ar putea schimba azi în altul similar: Spune-mi, ce ziar, ori ce carte cetești, și-ți voi spune ce cugeți. Ziarul este care cugetă, te ridică la ceriu, ori te osândește la locul de pierzare; ziarul însuflețește, entuzias-

mează masele poporului; ziaristica produce grevele și revoluțiunile, ea este arma puternică în mâna inamicilor religiei. În propaganda ce o fac în contra tuturor așezămintelor creștine.

Astăzi ziaristica este un factor hotărâtor, în vieța publică! Nu există alt criteriu de adevăr, de onestitate, de corectitate, de dreptate — afară de acela, pe care îl vestește și îl lățește ziarul. Și de aceea dauna și stricăciunea ziarelor rele, sectare, ateiste, francmazonice, pornografice, ori infiltrate de spiritul acestora, stricăciunea acestor ziare — zic — e nespus de mare. De aci necesitatea ziaristicii bune, cu principii creștine. Aceasta este arma cu care trebuie să ne luptăm cu deosebire în zilele noastre, și să ne luptăm cu tărie, cu curaj, cu generozitate...! Cine are talent și știință, folosească-și fără frică peana; cine are bani, averi și bogății multe, jertfească spre acest scop nobil și umanitar; cine are cunoștințe lucreze din răspuțeri la lățirea ziarelor, scrierilor și cărților bune, religioase, moralizătoare. Numai în acest chip se pot respinge cu rezultat erorile și atacurile din zilele noastre, îndreptate de cei răi în contra credinței și moralei creștine.

Piu a IX-lea, marele Pontifex al bisericii, a zis că lățirea ziaristicii și scrierilor bune — e o frumoasă milostenie ce se face sufletului; iar înțeleptul Leo al XIII-lea, arătând necesitatea de a se lupta pentru adevăr, cu aceste cuvinte îndeamnă scriitorii creștini să apere religiea: „Ziaristica și publicațiunile religioase sunt în zilele noastre absolut necesare pentru apărarea bisericii. Precum nu se înșală cel ce atribue mai vârtos ziaristicii și scrierilor perverse, relele și starea deplorabilă în care am ajuns, tot astfel — fiindcă azi din datină universală ziaristica și publicațiile sunt necesare, scriitorii catolici trebuie să se silească din răspuțeri să îndrepteze ziaristica și scrierile, spre folosul și spre mântuirea societății... E o datorință de căpetenie a credincioșilor să sprijinească ziaristica și scrierile bune creștine, de negând deoparte orice ajutor și sprijin scrierilor perverse, iar de altă parte, lucrând fiecare — între marginile posibilității — ca celea bune să trăiască și să prospereze“. E un fapt limpede și strălucitor ca lumina soarelui, că ziaristica și în general presa constituie azi o adevărată putere, a șeptea mare putere în Europa!

Așadară în jurul scriitorilor creștini de valoare, trebuie să se adune și preoțimea română de pretutindena și să con-

și ea la răspândirea ziarelor și scrierilor creștinești mai în sânul poporului, pe care socialiștii și alți oameni ticăloși se năzuiesc să-l câștige pe partea lor, îmbătându-l cu idei scâlciate, pornite împotriva proprietății, împotriva statului și cu deosebire împotriva bisericii.

Cu ei împreună, trebuie să grijească, să nu se lățească prin popor și prin familii scrieri cari, în orice formă literară ar veni, cuprind mult venin și corump tinerimea neprecaută și pe oricare cetitor neexpert.

Societăți secrete — cum e a francmazonilor, cari tind să steargă de pe fața pământului orice cultură creștină, pentru atingerea acestui scop au la îndemână nenumărate mijloace, dar în locul prim presa. De aceeași armă trebuie să se folosească prin urmare și preoțimea, ca să regenereze poporul, să-l povățuiască pe calea bună, să facă să înflorească, în familii și în societate, virtuțile și spiritul creștin.

Marele Apostol al veacului trecut, preotul italian Ioan Bosco — întemeietorul congregațiunii Oratoriului Sfântului Francisc de Sales — cunoscând bine tendințele și lipsele societății noastre, de presă s'a folosit, ca de armă principală, în luptă. Despre aceasta ne mărturisesc tipografiile, din toate institutele sale mai de frunte, și lățile-i scrieri periodice ca Lecturile catolice din Turin, Biblioteca tinerimei italiene, Lecturi dramatice, Buletinul Salesian ș. a.

Dacă avem așa de puțini tineri cu credință tare, evlavioși, cucernici; dacă în familii nu mai aflăm prunci ascultători; dacă între mulți soți de căsătorie nu mai există adevărată credință conjugală, este de a se atribui în mare parte cetirilor rele, jurnalelor, cari corump inima și întunecă judecata.

E nevoie deci să ne împotrivim acestui stricăcios curent modern, care, cum am zis, se năzuiește din toate puterile să tragă familiile și indivizii în noroiul necredinții și moravurilor rele! Iar ca să ne putem împotrivi în chip eficace, datori suntem să sărim în ajutorul întreprinderii binecuvântate a preoților luminați de Dumnezeu — cari și-au pus de scop, ca prin scoaterea unei reviste culturale creștinești, a „Culturii Creștine“, să contribuie la regenerarea, la întărirea clerului și a inteligenței noastre, în credință și morală — azi atât de slăbite, amorțite, ori chiar batjocorite din partea multora.

A sosit timpul să ne punem serios pe lucrul Dar, pe lângă redactare de foi și reviste, să grijim ca credința și legea stră-

moșească, simțul de pietate și de moralitate, să fie păstrate curate în toate clasele, și prin publicare de cărți, pe înțelesul tuturor. Alte națiuni au biblioteci mari cu astfel de publicații, cu astfel de cărți bune și ieftine; îndreptate contra sectarilor necredincioși și eretici. Fiecare sat, fiecare parohie își are biblioteca religioasă-morală, din care credincioșii se adapă cu învățături scoase din izvorul curat al scriitorilor de renume ai creștinătății.

Precum avem o bibliotecă poporală a „Asociațiunii pentru cultura și literatura poporului român” — care, în urma hotărârilor mai recente ale comitetului central va apărea ca publicație periodică în 10 numeri pe an — așa ar trebui să se ia inițiativă și în centrul nostru cultural — religios: *Blaj*, ca în cel mai scurt timp să se înființeze o Bibliotecă poporală de scrieri religioasă-morale, pe înțelesul poporului, în extenziune de cel puțin 2—3 coale de tipar — fiecare broșură. Acestea apoi să se răspândească în popor, ca și el să aflu hrană pe sama sufletului său însetat de cultura religioasă, carea să-l povățuiască la mântuirea vecinică, singurul lucru absolut de lipsă: pe care trebuie să-l lucrăm cu frică și cu cutremur, cum scrie sf. Pavel către Filipeni.

Dr. Victor Bojor.

O carte despre episcopia din Maramurăș.

(*A maramarosi püspökség kérdése. Doktori értekezés. Cziple Sándor. Budapest, 1910*)¹⁾.

(I)

Abia zilele acestea mi-a ajuns în mână teza de doctorat a d. Cziple, o lucrare, asupra căreia nu s'a stăruit după vrednicie, cu toate că a fost recomandată clerului din arhidieceză, și din partea Preaveneratului consistor arhiepiscopesc din Blaj.

În capitolul prim, autorul vorbește despre cele mai vechi urme, cari le avem despre biserica orientală din Maramurăș. O ierarhie românească în Maramurăș nu există, precum nu există nici în celelalte părți ale Ungariei și în Ardeal, până târziu, în secl. al XVI-lea. Maramurășul eră astfel supus episcopiei, res-

¹⁾ Se poate procura dela autor în Năsăud - Naszód; prețul 4 cor. N. R.

pective metropoliei de Haliciu, înființate pe la jumătatea secl. XII-lea, de principele Rostislavici Wladimirco. Legătura aceasta dintre Români maramurășeni și vlădicia Haliciului e foarte naturală, când ne gândim, că principatul de Haliciu a fost mult timp supus stăpânirii regilor Ungariei (1214—1219, 1227—1231, 1370—1387).

La 1387 acest principat a fost incorporat la regatul Poloniei, și astfel încetară legăturile ierarhice dintre Maramurăș și biserica Haliciului. De aci înainte Români din părțile acestea erau păstoriți de egumenul mănăstirii din Peri.

La 1391 patriarhul din Constantinopol, Antonie, la rugarea fraților Baliță și Drag, cari aveau moșii estinse în comitatele Sătmarului, Bihorului, Solnocului și Beregului, institue în numita mănăstire un egumen și ierarh, pe Pahomie, dându-i iurisdicție aproape episcopescă peste credincioșii de pe moșiile celor doi frați. Totodată dispune ca preoții supuși iurisdicției lui Pahomie, să fie hirotoniți de vlădicii de rit oriental, supuși ai patriarhiei constantinopolitane, cari s'ar întâmplă să petreacă în părțile acelea¹⁾. De altcum peste câțiva ani se înființează în mod canonic metropolia Moldovei (1401) și astfel preoții din Maramurăș au putut fi sfințiți aci²⁾.

Păstoria aceasta a egumenilor-exarhi din mănăstirea Perilor a durat numai până în jumătatea a doua a secl. XV-lea, când Maramurășul a fost supus metropoliei din Belgradul sârbesc, cum vedem din cunoscuta scrisoare alui Matia din 1479, prin care la intervenția lui Jovanychik, metropolitul Belgradului, scutește pe preoții români de legea grecească din Maramurăș, de tot felul de contribuții³⁾. La 1491 regele Vladislav II. supune Maramurășul iurisdicției episcopului rutean Ioan, dându-i totodată și venitele mănăstirii st. Mihail din Peri. Fiind faptul acesta în contradicere cu scrisoarea patriarhului Antonie din 1391, egumenul Ilarie protestează contra amestecului episcopului Ioan în afacerile mănăstirii și cere dela Vladislav confirmarea vechilor drepturi, primite dela patriarhia din Constantinopol. Regele de

¹⁾ Dr. Mihali, diplome maramurășene. Sighet, 1900. p. 109—10.

²⁾ Nu pot primi deci părerea dlui Cziple, care se identifică cu regre-tatul canonic Bunea. zicând, că preoții maramurășeni au fost hirotoniți dela 1374 înainte de metropoliții Moldovei, din motivul, că pe timpul acela Moldova nu avea nici episcop, nici mitropolit. Cfr. Iorga, Ist. bis. române, I. p. 36—37.

³⁾ Mihali, o. cit. p. 536.

fapt și confirmă, prin decretul din 1494 Maiu 14, scrisoarea patriarhului Antonie, dispunând totodată ca egumenul Ilarie și succesorii săi »să fie față cu episcopul Muncaciului cu cinstea reclamată de tagma lui, iar aceluiaș episcop și arhiepiscopului de Transilvania, celor de acum și celor viitori, ca superiorilor săi să le dea datorita supunere și ascultare«¹⁾. Vlădica Ioan, și după aceasta a încercat a se amesteca în afacerile mănăstirei. Egumenul protestează din nou la regele, care scrie, în 1498 Noemvrie 29, auctorităților comitatului să apere drepturile egumenului contra numitului episcop²⁾. Maramurășul rămâne astfel supus episcopiei rutene a Muncaciului.

În cap. II. (*A protestantismusnak befolyása a maramaros gör. kel. egyházra*) autorul se ocupă de biserica din Maramurăș delă începutul veacului al XVI-lea până la 1690, când în fruntea aceleia ajunge episcopul Iosif Stoica.

Despre starea bisericească a Maramurășului, nu mai știm nimic până în jumătatea a doua a sec. XVI-lea. La începutul acestui veac se întemeiază episcopia Vadului, în satul cu același nume, aparținător cetății Ciceului, care eră proprietatea Voevozilor Moldovei, începând cu anul 1475. Primul episcop cunoscut e Larion (1523), ultimul Gheorghe (1550). Cu Gheorghe se întrerumpe pe câtva timp șirul episcopilor Vadului. Avut-au aceștia iurisdicție și peste Maramurăș? Nu știm. La 1556 G. Bathori, fișpanul comitatelor Sătmar și Szabolcs îl trimite pe Larius, episcopul Muncaciului, să conducă mănăstirea din Peri și să păstorească poporul de legea grecească din Maramurăș³⁾. Pe Larius îl aflăm episcop și la 1561⁴⁾. N'avem nici o dovadă, că urmașii lui încă ar fi avut iurisdicție asupra Maramurășului. Probabil, că Românii de aici și-au avut episcopul propriu, cum apare dintr'un act alui Homonnai din 1607, în care cetim, că mănăstirea Perilor și înainte de aceasta, pe timpul principilor de fericită aducere aminte, a fost reședința vlădicilor români«⁵⁾.

În 1601 Mihaiu Viteazul, în culmea strălucirii sale de-o clipă, așază în truntea episcopiei Muncaciului pe Serghie (Sergius),

¹⁾ Cfr. Bunea, Ierarhia Românilor din Ardeal și Ungaria. Blaj, 1904. p. 164.

²⁾ I. Basilovits, Brevis notitia foundationis Teodori Koriatovits. I. Cas-soviae, 1799. p. 23—25. Numele egumenului aci nu e Ilarie, ci Gelasius.

³⁾ Cziple, p. 71, doc. nr. VI.

⁴⁾ Basilovits, o. c. p. 32—33.

⁵⁾ Bunea, Vechile episcopii, p. 72, nota 2.

fost egumen la vechea mănăstire Tismana. Un act muntean îl numește «fost arhiereu la Muncaciu și la Maramurăș.» Cu toate acestea nu cred, că iurisdicția lui să se fi estins și asupra Românilor din Maramurăș. Referitor la Serghie avem patru scrisori dela principii Matia și Ferdinand (din 1601), și dela Ștefan Bocskai din 1606. În toate, Serghie e numit numai »*episcopus Ruthenorum*« și »*universorum Ruthenorum episcopus*«¹⁾. Vlădicia lui Serghie la Muncaciu durează până în 1614, când a fost înlocuit cu Atanasie Krupeski²⁾. Maramurășul însă la 1607 nu avea episcop, iar averile mănăstirei sf. Mihail au fost trecute în posesiunea orașului Hust. De aceea Simion Movilă, Voevodul Moldovei, îl roagă pe Homonnai să restituie averile mănăstirei și să le dea Românilor din acele părți un episcop. Fiind aceasta și dorința comitatului Maramurăș, Homonnai așază (9 Martie 1607) în numita mănăstire un episcop, cu condiția ca acesta să fie supus cetății Hust³⁾. Dacă Sergius ar fi avut iurisdicție și asupra Maramurășului, procedura lui Simion Movilă, a comitatului și alui Homonnai ar fi neînțeleasă. Păstorirea episcopului pus de Homonnai n'a ținut mult timp, pentru că prin decretul din 29 April 1608 principele Gavril Bathori supune Maramurășul iurisdicției lui Spiridon, fost până aci superintendent suprem peste toate bisericile românești din Ardeal⁴⁾. În anul următor, probabil, Spiridon nu mai eră episcop, căci în decretul aceluiaș principe din 9 Iunie 1609, prin care le dă preoților români anumite privilegii, e vorba numai despre »vlădicul, care locuiește în Bălgrad«⁵⁾, și astfel iurisdicția lui Teoctist (episcopul Bălgradului) se estindea și asupra Maramurășului. Dl Cziple susține contrarul (p. 16), cu toate că nu avem nici un document despre existența unui vlădică românesc în Maramurăș, în timpul acesta.

De aci încolo istoria bisericii Maramurășului e foarte încurcată, cu mult mai încurcată, decât cum ne-o prezintă d. Cziple, căruia i-au scăpat din vedere multe lucruri importante. În 1 Februar 1615 G. Bethlen îl numește pe »*honorabilem virum Theophizum Praeslopi, concionatorem ecclesiae Valachalis albensis*«, episcop peste comitatele Turda, Dobâca, Solnocul din

¹⁾ Basilovits, o. cit. p. 42, 44, 45.

²⁾ Iorga, o. cit. I. p. 225.

³⁾ Mihali, o. cit. p. 394, nota 1. Cfr. și Iorga, o. cit. I, 224--5, care e de altă părere.

⁴⁾ Vezi decretul în Bunea, Vechile episcopii p. 76 - 77.

⁵⁾ Șincai, Cronica la a. 1609.

lăuntru și de mijloc, Maramurăș, Crasna și Bihor și peste districtele Bistriței și Giurghiului (Georgienis¹⁾). Bunea îl credeă pe acest Teofil (Theophiz cum îl numește decretul principelui) identic cu Dosofteiu și-l consideră ca urmaș alui Teoctist în vlădicia Bălgradului²⁾. Dacă într'adevăr Teofil e identic cu Dosofteiu, atunci Maramurășul atârnă și în timpul acesta de vlădicia de Bălgrad. Și de fapt în 1622 Dosofteiu se numește: »eu vlădica Dosofteiu ce-am fost în Roman și Huși mai mare peste toate mănăstirile țării Moldovei, așșderea vlădic în Ardeal și în Maramurăș«³⁾.

În anul următor (10 Februar 1623) același Gavrilă Bethlen estinde iurisdicția noului episcop rutean dela Muncaciui, Petronie și asupra Maramurășului românesc⁴⁾, care e supus peste câteva luni lui Eftimie, numit de guvernatorul Ardealului, Ștefan Bethlen, episcop peste comitatele Turda, Cluj, Dobâca, Solnocul din lăuntru și de mijloc, Crasna, *Maramurăș* și Sătmar, și peste districtele Chiorului, Bistriței și Giurghiului și confirmat de principele G. Bethlen în 1 Iunie al aceluiași an⁵⁾. În 1627 (Ianuar 12) Maramurășul e supus din nou iurisdicției episcopului rutean, cum se vede din decretul de întărire alui Ioan Gregorovics (Gregory)⁶⁾ Gregory se numește — contrar părerii d. Cziple — episcop al Maramurășului și în »literae passuales«, date lui în 1630 de comitele Melchior Alaghy, ca să-și poată vizită în pace credincioșii supuși iurisdicției sale⁷⁾. Succesorul lui Gregory în episcopia Muncaciului și totodată și în Maramurăș a fost Vasile Tarassovics, consecrat în Moldova la 1633 și confirmat prin diploma lui G. Rákoczy I. din 5 Ianuar 1634. (Eundem Basiliium Tarassovics in episcopum arcis nostrae districtus Munkacsiensis et comitatus Maramorosiensis.... promovemus, praeficimus et surrogamus)⁸⁾. Cătră sfârșitul aceluiași an, Maramurășul își are episcop propriu pe Dosofteiu, căruia nobilii îi promet, în adunarea din 1634 Noemvrie 28 a comitatului, câte trei bani, ca să poată merge în Ardeal la principe, pentru confirmație. Câștigându-și

¹⁾ Dobrescu, Fragmente privitoare la ist. bis. rom. din Ardeal și Ungaria. Budapesta, 1905. p. 20.

²⁾ Ierarhia Românilor, p. 241. Cfr. și Iorga, o. cit. I. 229.

³⁾ Cipar, Arhiv pentru istorie și filologie, p. 780.

⁴⁾ Basilovits, o. cit. I, p. 47—49.

⁵⁾ Dobrescu, o. cit. p. 24—25.

⁶⁾ Basilovits, o. cit. I, p. 51—52.

⁷⁾ Ibidem, p. 54 și urm.

⁸⁾ Ibidem, I. p. 60.

în anul următor diploma de confirmare, e primit și de comitat în 14 August, »de igy, hogy az féle imide-amoda való nyargalásnak békét hagyjon«¹⁾. Să fie Dosofteiu acesta identic cu cel care a stat, înainte cu câțiva ani, în fruntea vlădiciei Bălgradului? Probabil Ultimul act cunoscut al lui, ca vlădică în Ardeal, e sinodul din 4 Iulie 1627, în care s'au stabilit numărul sărbătorilor și al posturilor și s'au dat și alte ordinațiuni referitoare la modul »cum trebuiește a țineă legea lui Dzeu pentru ispasenia sufletului«²⁾. În 1628 aflăm în Bălgrad un alt vlădică, pe Ghepadie, care dă în 4 Decembrie o dalterie protopopului Ianăș din Hunedoară³⁾. Ce s'a ales cu Dosofteiu? Se va fi retras în vre-o mănăstire, așteptând momentul favorabil, ca să poată ajunge iarăși la mitră vlădicească, cece s'a și întâmplat în 1634, respective 1635. La 1637 conducerea credincioșilor din Maramurăș o avea episcopul Demetriu Pap, »nobilis Demetrius Pap, presbyter possessionis Mojszin et episcopus grecae sectae in comitatu nostro«, cum îl numește o hotărâre a comitatului din 3 Noembrie. În același an, 25 Decembrie, episcopul protestează contra vicecomitelui Nicolau Thorday, care l-a împedecat în îndeplinirea slujbei sale arhieresti⁴⁾. Vlădicia lui Demetriu Pap a ținut numai până în 1639, când principele estinde din nou iurisdicția lui Tarassovics asupra Maramurășului. În anul următor acesta e luat dinaintea altarului și aruncat în temniță. Pe succesorul imediat al lui în episcopia Maramurășului, nu-l cunoaștem. Se știe însă sigur, din documentele publicate de d. Cziple (nr. XVII—XIX), că Maramurășul a avut episcop în anii 1641—42, despre care, ca și domnia, sa nu cred să fie identic cu Iorest al Bălgradului, cum susțineă regretatul canonic Bunea⁵⁾.

Z. Păclișan.

Cuvânt de introducere pentru studiul sf. Scripturi.

(I)

Dacă percurgem istoria, ne putem convinge pe deplin că *sf. Scripturi*, dela început, până în ziua de azi, *au excitat*, în decursul tuturor veacurilor, *interesul și curiozitatea lumii întregi*.

¹⁾ Cziple, p. 72, doc. nr. X.

²⁾ Cipar, Acte și fragmente, p. 150 și urm.

³⁾ Ibidem, p. 253—54.

⁴⁾ Cziple, doc. nr.ii XIII. și XIV.

⁵⁾ Vechile episcopii, p. 91.

Și cu drept cuvânt. Căci, așa zice că, cu cât soarele în-
trece în splendoare orice altă lumină, și sufletul e superior
trupului, tot cu atât și *sf. Scripturi se ridică peste toate cele-
lalte științe*¹⁾, peste orice alte învățături. Ele *se numesc, și
sunt într'adevăr sfinte*²⁾, și *dumnezeești*³⁾. Ele nu sunt altceva,
decât *epistola atotputernicului Dumnezeu către creatură*⁴⁾; epis-
tola, ce Părintele nostru ceresc ne-a scris-o nouă, celor ce
rătăcim departe de adevărata noastră patrie, și *ne-a trimis-o
prin Moisi și ceilalți hagiografi*⁵⁾, cu scopul de a ne informa
despre sine însuși, de a ne consolă, de a ne arăta drumul și
a ne readuce la dânsul. Ele sunt *izvoarele de căpetenie*, și
ca să zic așa, *însăși inima teologiei*⁶⁾. Dintr'însele se scot
aproape toate dogmele, relațiunea și nexul, explicarea, pro-
barea și ilustrarea lor; *într'însele e pusă semănta adevăratei
culturi, și a ori cărei civilizațiuni*. Ele sunt un op învederat

¹⁾ „Această știință se ridică peste toate celelalte științe, atât peste
cele teoretice, cât și peste cele practice. Peste cele teoretice prin certitu-
dine și prin măreția cuprinsului. Prin certitudine, căci celelalte științe își
au certitudinea din lumina rațiunii naturale, care poate greși, pe când
această știință își are certitudinea din lumina minții dumnezeiești, care nu
se poate înșelă. Iar prin măreția cuprinsului, pentru că această știință tra-
tează mai ales despre atari lucruri, cari din cauza sublimității lor, întrec
cu mult rațiunea. Peste cele practice, deoarece scopul acestei științe e fe-
ricirea vecinică, la care-s întocmite scopurile tuturor celorlalte științe prac-
tice.“ S. Th. Sum. Theol. I. qu. I. a. 5. o.

²⁾ „Sf. Scriptură se numește sfântă, întâiu, pentru că, cum e scris,
2. Petr. 1, 21: „Oamenii sfinți ai lui Dumnezeu au grăit fiind însuflați de
Spiritul sfânt“; și 2, Tim. 3, 16: „Toată Scriptura e de Dumnezeu însuflată“,
pentru că cuprinde lucruri sfinte, și în urmă pentru că sfințește, după cum e
scris la Ioan 16, 17. „Sfințește-i pe ei întru adevărul tău: cuvântul tău
adevăr este“. S. Th. In Rom. cap. I. 1, 2.

³⁾ „Se numesc dumnezeești, nu numai

a) din cauza cuprinsului lor, nici

b) numai pentru că ar fi fost scrise sub asistența lui Dumnezeu, care
le-a păzit de orice eroare, dar și

c) din cauza, că scrierea însăși a fost întreprinsă de Dumnezeu.“ De
Groot O. P. Sum. Apol. qu. XVII. a. 1.

⁴⁾ „Ce sunt Scripturile, de nu epistola Atotputernicului Dumnezeu
către creatură?“ S. Greg. M. ad Theod. ep. IV. 31.

⁵⁾ S. Chrysost. in Gen. hom. 2. 2.

⁶⁾ „Nimene nu va tăgădui, că știința Scripturilor e sufletul adevă-
ratei teologii, de va luă în considerație, că ele sunt izvorul de căpetenie
al revelațiunii divine.“ Cornely, Introd. Prof. 1.

*dumnezeesc, în formă omenească*¹⁾. Căci adevăratul lor autor primar e Dumnezeu²⁾, care prin sf. Scripturi ne învață *El însuși, prin sine însuși, în mod imediat*³⁾ despre sine însuși⁴⁾, adevărul cel vecinic și vieța cea vecinică. Printr'însele El ne luminează mintea, ne mișcă voința, ne dirige în mod infalibil toți pașii spre sine însuși, fericirea supremă, ultimul și unicul nostru scop. Printr'însele revarsă în sufletele noastre sf. credință, înfiindu-ne; ne întărește cu nădejdea, consolându-ne; printr'însele aprinde în inimile noastre focul iubirii dumnezeiești, făcându-ne deja aci pe pământ părtași de fericirea vecinică; printr'însele întreține acest foc, până când îl va mări în infinit, când vom ajunge a-L vedea față la față. Căci sf. Scripturi, sunt acel cuvânt dumnezeesc viu și eficace⁵⁾, ele-s lumina⁶⁾, în care vedem acum în vieță și vom vedea în imortalitate însași lumina necreată. „In lumine tuo videbimus lumen“.

De aceea nici nu ne mai mirăm, când cetim laudele, ce le aduc sf. Părinți cu cea mai mare unanimitate sf. Scripturi,

¹⁾ „Putem considera Scriptura mai întâiu, numai ca o carte omenească. In această privință ea e mai pe sus de cât toate: a) prin vechimea ei; b) prin stilul ei sublim și totodată simplu; c) prin însemnătatea învățăturii, prin bogăția și tăria ei. Apoi cu mult mai pe sus e Scriptura, ca carte dumnezească, ce sf. Paul o numește: „*ἱερά γραμματα*.“ De Groot O. P. Sum. Apol. qu. XVII. a. 1.

²⁾ „Preasfântul săbor ecumenic universal din Trident primește cu aceeași afecțiune și venerare toate cărțile, atât ale vechiului cât și ale noului Testament, deoarece autorul amândurora e unul și același Dumnezeu.“ Decr. Conc. Trid., sess. IV. de Canonibus Scripturis.

³⁾ „Dumnezeu face ceva în două moduri, anume în mod imediat, adecă prin sine însuși... și prin mijlocirea cauzelor inferioare. Și astfel învață mintea omului, în mod imediat, prin sf. Scripturi, iar în mod mediat prin celelalte scrieri.“ S. Th. in 2 ad Tim. 1, 3.

⁴⁾ „Obiectul acestei științe e Dumnezeu.. Deoarece toate cele ce le tratează știința sf., le tratează numai cu privire la Dumnezeu, fie că sunt Dumnezeu însuși, fie că se referă la Dumnezeu, ca la principiul și scopul lor.“ S. Th. I. qu. I. a. 7. o. In sf. Scriptură. „Adevărul prim se propune și se explică el însuși prin sine însuși.“ Caj. O. P. com. in S. Th. II. II. qu. V. a. 3. 1.

⁵⁾ „Pentru că viu este cuvântul lui Dumnezeu, și eficace și mai pătrunzător decât orice sabie ascuțită de amândouă părțile și străbate până la despărțirea sufletului și a duhului, și a mădușurilor și a măduvei și cercetător al gândurilor și intențiunilor inimii.“ Evr. 4, 12.

⁶⁾ „Razământul teologiei naturale nu e decât o iconă obscură a lui Dumnezeu, iar cel supranatural, al sf. Scripturi, e o oglindă, în care vedem oareșicum însași fața lui Dumnezeu“. Card. Tolet. in I. p. Theol. S. Th.

ridicându-le până în nouri. Când zic, că sf. Scripturi sunt *tezaurul ori căror învățături și precepte divine*¹⁾; că ele-s niște *mine de aur*²⁾, de bogății nesecate. Cu cât ceriul întrece pământul, cu atât ele întrec orice bogății de aur și de pietri prețioase, fiindcă ele-s *un adevărat paradis*³⁾.

Dacă întrebăm *credița și rațiunea*, ele ne răspund cu glas mare, că *științele dumnezeiești și omenesti, cultura adevărată și însași fericirea stau și înfloresc sau regresează, paralel cu cultivarea și evoluțiunea studiului sf. Scripturi*⁴⁾.

I. M. Lucaciu O. P.

Muncă și jertfă.

(I)

Signatura veacului de față e graba, celeritatea cu care se petrec toate. Ajunge să fii mărturie a vietii de oraș o zi ori două, ca să te convingi despre repeziunea cu care se desfășură lupta pentru traiu a omenimii de astăzi. Graba, repeziunea e nota marcantă a tuturor manifestațiunilor, îndrepte-se aceste în orice direcție. Trăiește încă generația care, pe vremea umblării la școală, drumăria câte o săptămână dela Blaj până către Reghin, Cluj, Bistrița, cu traista în spate — și

¹⁾ S. Chrysost. in Gen. hom. 21. 1; S. Aug. de discip. christ. 2. etc.

²⁾ S. Chrys. de verbis Ap: Habentes autem Spiritum etc. hom. 3. 1.

³⁾ S. Ambr. ad Sab. ep. 49. 3; S. Hier. in Zach. 14. 20; S. Chrys. in princ. Act., hom. 3. 1.

⁴⁾ „Susținem sus și tare, și toate descoperirile dau o strălucire și mai mare acestui adevăr, că Biblia noastră e incomparabilă, că ea singură în toată întregimea ei e cu adevărat o lumină pentru omenire, o istorie a progresului omenesc în simțământul religios, că ea e singură dintre cărțile pretins inspirate, care să ne poată veni într'adevăr în ajutor spre a afla pe Dumnezeu, spre a-i servi și spre a-l iubi. Sunt convins, că metoda istorică va face cele mai mari servicii într'această privință, așa că va fi pururea posibil de a demonstra, fără nici o exagerare, superioritatea Bibliei asupra tuturor celor de cari dăm prin scormonirile ruinelor.“ M. J. Lagrange O. P., La méthode historique, 2 éd. 1904. p. 77—78.

iată că în veacul celerității, aceleiași generații, aceeași cale ce o străbate acuma cu trenul în 5—6 ciasuri, i-se pare prea anevoioasă. Trenul perfecționat, motorul care ne-a estaziat oarecând, azi în veacul repeziunii nu mai corespund, omului grăbit de azi îi trebuie mașină de sburat, căci el are zor, aleargă, năvălește, vrea — „să sboare“. Cine se bucură acum 50 ani — ori mai încoace — că diligența îi aduce ceva „noutate“ din capitala comitatului după 10—12 zile, în veacul repeziunii nervos așteaptă știrea telegrafului fără sîrmă, despre hotărîrile conferențelor păcii universale din America!

Tendința spre progres a avut seceriș prisositor, iar progresul însuș e rodul muncii, e rodul ostenelelor de zeci de ani, fătul frământărilor științii, teoretice și practice. Munca a produs în trecutul apropiat, și produce și mai mult în prezentul celerității, mijloacele de comunicație, arta construcțiilor tehnice, descoperirile medicale. Unde nu se muncește, nu-i progres. Legea dată lui Adam de cătră Creator, în chipul blăstămului: „In sudoarea feții tale vei mânca pânea ta“, se referă mai mult la puterile intelectuale ale omenimii decât la cele fizice, căci de *acestea* s'a folosit numai ca de unelte în răzvrătirea sa, după *acele* l-au împins să se ridice preste Dumnezeuul său; blăstămul trupului e defectuos, fără blăstămul spiritului. Iară blăstămul acesta va fi sunat: în sbuciumul, în frământarea neputincioasă a minții tale vei căută adevărul, te vei trudi să cunoști tainele firii și — să ajungi la cunoașterea celor pierdute. Că Moisi, adresându-se „Israilului celui trupesc“, a retăcut partea spirituală, o înțălegem ușor, el a vrut ca jidovii să îndrăgească munca fizică pe o vreme încă nesosită pentru avântul intelectual. Din clipita aceea înfrico-

șată a „blăstămului“, munca a fost și este legea vieții omenești, munca e sorocită fiecăruia de-o potrivă, cu adevărat dela vlădică până la opincă.

Odinioară, în vremuri istorice, în epoca sclavagiului păgânesc, munca eră desprețuită, mai apoi a nobilitat-o cel ce a fost trimis să înfrumsețeze și nobilizeze toate manifestațiile, toate palpitările vieții omenești, și rând pe rând a fost îmbrățișată de toți, dela craiul în a cărui împărăție soarele nici când nu apunea până la milogul ce-și poartă nefericirea din poartă în poartă. În zilele noastre munca pare a ajunge la un grad de intenzitate până la care nici când nu s'a mai înălțat, iar pe urma muncii răsare progresul, ca iarba pe urma ploii calde de primăvară. Munca aceasta generală, ce cu atâta zor învăluie toată lumea aduce cu sine progresul, înaintarea vădită, înălțarea, evoluarea.

Cine vrea să progreseze, trebuie să îplinească prima condiție a progresului, trebuie să muncească. Dacă vrem — și trebuie să vrem — să progresăm și noi, trebuie să muncim, trebuie să ne frământăm, să ne sbuciumăm, cu trupul și — mai ales — cu sufletul. Când lumea întreagă înaintează, când toate clasele, toate nuanțele sociale, ori că urmăresc scopuri bune, nobile, ori apoi scopuri satanice, sunt — grație muncii stăruitoare — în plin progres, numai noi, noi fii muncii și ai durerii de veacuri, să rămânem înapoia celor ce aleargă? Trupurile neînsuflețite, dacă nu le mișcă nime, dacă nime nu desvoaltă nici o energie ca să le clătească din loc, își mențin poziția. În lumea spirituală, în lumea morală, legea inertiței nu află aplicare. Sufletul, pentru a cărui urnire din loc, pentru a cărui înaintare și progres nu se desvoaltă nici o energie, sufletul pe care nime nu-l pune în mișcare spre avânt moral și intelectual, nu rămâne

în stare de repaus — ca corpurile inerte — ci se strică, se corupe. Primejdia stricăciunii — dacă altceva nu — ne silește să vrem progres și prin urmare să vrem muncă intensivă, muncă încordată, închinată înălțării sufletelor și închinată unei adevărate culturi creștinești. Progresat-am și noi, e drept, dovadă chiar faptul că azi ne putem mândri și cu o revistă a noastră, și înaintăm pe zi ce merge, dar cu pași de melc. Noi preoții, ca și laicii, ne abatem dela signatura secolului, noi nu sburăm, ci pășim — cu cătăriși.

Progresul acesta întemeiat pe muncă dreaptă, pe cercetări serioase, nu pe cunoștințe superficiale, pe sofisterii șirete, trebuie cu necesitate neînălăturată să povățuiască la mulțămire sufletească.

Căci, precum omul de astăzi nu se îndestulește cu acceleratul, cu motorul, așa nu se va îndestuli cel de mâne cu aeroplanul, nici cu telegrafia fără sîrmă, ori cât s'ar perfecționa, nici chiar cu telefotofonia și, ori câte seruri ne-ar destăinuî scrutările medicali, mulțime de bolnavi: orbi, schiopi, pururea vor fi. Acestea boale, împreunate cu un dor vag al sufletului, pe care serum-ul nu-l satisface, știința nu-l stămpără, iuțimea aeroplanului nu-l realizează, telefotografia nu-l mulcomește, fac ca omul, în butul tuturor descoperirilor, să remănă conștiu de nefericirea sa, în butul oricărui progres să recunoască că încă nu a progresat atât, cât să cunoască potecuța îndestulării, căărășă fericirii. Când vom reuși să infiltrăm aceste adevăruri în toți fii bisericii noastre, învățați și neînvățați, când vom isbuti să le trecem în conștiința lor, și ales când ne va succede să-i înduplecăm a-și întocmi vieța în raport cu ele, atunci vom putea simți bucuria progresului. Ca să putem înainta însă atâta, trebuie să

muncim, trebuie să ne frământăm, să ne sbuciumăm, să ne jertfim, să ținem pas cu repeziunea vârtejinoasă a lumii, în zilele aceste cu multe curse. Indemnul sfântului Ap. Pavel „Socotiți drept aceea cum cu pază să umblați, nu ca niște neînțelepți, ci ca cei înțelepți, răscumpărând vremea, că zilele sunt rele“ (Efes. 5, 16.), rareori și la puținii se va putea aplica mai cu dreptate ca nouă — preoți și laici români, — în vremurile de față.

Vas. Cerghizan.

Limba cărților bisericești.

(III)

Intru atâta stăpâna limba greacă în Roma, încât după de Rossi în cele dintâi trei veacuri limba liturgică în biserica romană a fost cea greacă¹⁾. Dacă inscripții din catacombe sunt în grecește, evident, că credincioșii înțelegeau această limbă.

Că la Roma se vorbea grecește dovadă e și evangelia lui Marcu, scrisă pentru Romani în limba greacă, așa cum o vorbea clasa de jos, cu o mulțime de barbarisme²⁾. Și Pavel le scrie Romanilor tot grecește³⁾. Cei dintâi scriitori bisericești din Roma scriu în limba greacă, așa Papa Clemente, Hermas, Hippolyt, și numai cu Tertullian († 240) începe seria scriitorilor latini bisericești, în Africa. Cel mai de seamă scriitor bisericesc din Italia, care a scris în limba latină e sfântul Ambrosiu, episcopul Milanului, la sfârșitul veacului al IV-lea. Ce mult era răspândită limba greacă o dovedește și faptul, că toate cărțile

¹⁾ L'uso costante della lingua greca in quelli epitafi (dei romani pontefici) e prova manifesta, che greco fu il linguaggio ecclesiastico della chiesa romana nel secolo terzo... Circa la fine del secolo terzo, o volgendo il quarto la greca lingua cedette in Roma il luogo alla latina. G. B. de Rossi, Roma sotteranea, Roma 1867 vol II., pag. 236 urm. citat la Cornely, op. c. vol. I, p. 364 nota 16.

²⁾ *σπεκουλάτωρ* (6, 7), *κεντηρίων* (15, 39) *ζήνισος* (12, 14) ș. a. cfr. Cornely, op. c. vol. III p. 102 nota 4.

³⁾ Cornely op. c. vol. III. p. 390.

Testamentului nou, afară de evanghelia lui Mateiu, sunt scrise grecește.

Testamentul Nou conține și o parte din predicile apostolilor. Majoritatea covârșitoare a celor ce vor fi ascultat cu vântările apostolilor nu au fost de sigur oameni din clasa cultă, ci popor de rând, oameni de cei mai mici, căci cei mai mari nu bucurosi ascultau legea aceasta nouă, care opriă desfrăul și nedreptatea și luă apărarea celor săraci și dosădiți¹⁾. Principiul apostolilor trebuiă să fie următorul: înțelepciunea lui Dumnezeu, și puterea Lui aveă să-i aducă pe oameni la credință, și nu înțelepciunea omenească, ori puterea elocinței. Pavel scriă Corintenilor: „Și cuvântul meu și propovăduirea mea nu eră întru cuvinte îndemnătoare ale înțelepciunii omenești, ci întru arătarea Duhului și a puterii; ca credința voastră să nu fie întru înțelepciunea oamenilor, ci întru puterea lui Dumnezeu²⁾“. Voind apostolii să deă oamenilor învățătura dumnezeiască în toată curățenia ei, nu o îmbracă în haine, ce ar putea-o acoperi, ci o spun limpede și pe înțelesul ascultătorilor: „În biserică, zicea sfântul Pavel, mai bine voesc cinci cuvinte a grăii cu mintea mea, ca și pe alții să-i învăț, decât zece mii de cuvinte în limbă³⁾“. Deși aveă darul limbilor, Pavel nu ține la el, decât ca să folosească oamenilor, de aceea în adunarea credincioșilor mai bucurosi vorbește puțin, și la înțeles, decât să rostească discursuri lungi și bine alcătuite, cari lui i-ar face poate plăcere, dar neofitilor nu li-ar fi de nici un folos⁴⁾. Și apoi scrierile apostolilor le citeau în biserică și aici nu erau de față oameni de o cultură înaltă, cari să le tâlcuiască. Ele trebuiau scrise în limba înțeleasă de credincioși. Și când Pavel scriă celor pe cari i-a așezat episcopi, ce să spună bătrânilor, văduvelor, părinților, copiilor și servitorilor, trebuiă să le pună în gură cuvintele necesare, nu să-i lase pe episcopi să facă studii pedagogice, oare cum să desvoalte ei cutare concept, pentru ca să-l priceapă și oamenii de rând.

Și astfel toate cărțile Testamentului Nou sunt scrise în o limbă, care nu prea face cinste literaturii grecești, ca stil și cu-

¹⁾ Mat 11, 5; 19, 21; Marcu, 12, 43; Luca, 4, 18; 6, 20; șcl.

²⁾ I. Cor. 2, 4.

³⁾ I. Cor. 14, 19.

⁴⁾ R. Cornely S. I., Commentarius in S. Pauli priorem epist. ad Corinthios. Parisiis 1899 p. 430.

rățenie de limbă. Sfântul Pavel, cel mai învățat dintre apostoli, nu și-a dat silință, să scrie o limbă curată și frumoasă grecească, deși a trebuit să cunoască foarte bine limba aceea. Pe lângă hebraismii inevitabili, — apostolii se gândiau doar' evreeste, și ideile trebuiau rediate pe grecește —, legătura Testamentului Nou cu cel Vechiu, care deși era tradus în grecește, dar băjbăia de ebraisme, în că contribuie, ca barbarismele și solecismele să fie la tot pasul¹⁾. Pavel în scrisoarea II. către Corinteni în carea își face apologia, ca să răstoarne autoritatea apostolilor falși, le scrie: „Socotesc, că cu nimic nu sunt mai jos decât apostolii cei mai mari. Iar deși sunt prost cu cuvântul (*ἰδιώτης τῷ λόγῳ*) dar nu cu știința²⁾“. Iar s. Ieronim scrie despre limba cărților lui Pavel, că e lipsită de splendoarea limbei oratorice, de așezarea măestrită a cuvintelor, cum și de frumseța stilului³⁾.

Pe Pavel îl întrece în stil sfântul Luca, care făcuse școală grecească și trăise mai mult între alte popoare, decât între Evrei; dar ebraisme ocură și la el, și se observă mult influența cuvântărilor lui Pavel, cari Luca le-a scris în Evanghelie și Faptele Ap.⁴⁾.

Ce limbă e în sfânta Scriptură, se poate vedea din faptul, cum a fost primită de literații greci, cari în sfânta Scriptură căutau o limbă aleasă, ce să facă cinste literaturii grecești, și neaflându-o, atacă lipsa de cultură a apostolilor, pentru ca să le surpe auctoritatea, și scriitorii bisericești își țineau de datorie să apere limba „proastă“ a Scripturii. Să luăm numai unele părți din răspunsurile, ce le-a dat sfântul Izidor Pelusiotul lui Olympiodor, Aesculapiu, și altor filozofi ai timpului său. „Își pierde mintea Grecii, când nu văd, că-și taie creanga de sub picioare prin acuzele ce le aduc creștinilor. Spun, că nu trebuie dată nici o însemnătate sfintei Scripturi, ca unei cărți pline de vorbe străine și alcătuite cu construcțiuni străine, lipsite de conjuncțiunile necesari, cari sunt legăturile limbii, cum și pentru îngrămădirea lucrurilor superflue, ce încurcă înțelesul celor spuse. Spună ei înțelepții, cum de aceasta Scriptură băjbăind de barbarisme și

¹⁾ Cornely, *Introductio* vol. III. p. 391.

²⁾ II. Cor. 11, 5. 6.

³⁾ In *Ephes.* 7, 1. Migne, P. L. XYVI. col. 478.

⁴⁾ Cornely, *op. c.* vol. III. p. 130. urm.

solecisme a putut învinge greșala și minciuna scrisă în dialectul atic cel mai ales? Și cum de Platon, de sigur cel mai de seamă filozof păgân, n'a putut convinge nici măcar pe un singur om, iar Scriptura a câștigat în partea sa și uscatul și marea?¹⁾

Tocmai din limba aceasta de jos dovedește sfântul Izidor înțelepciunea și origina dumnezeiască a sfinteii Scripturi, că ținând seamă de rostul ei și de auditoriu, astfel e alcătuită, încât a putut convinge pe toată lumea. „Cei ce caută gloria lor proprie, să scrie cum le place. Dar cuvântările sfinte și cerești, cari sunt rostite pentru folosul întregului neam omenesc, strălucesc cu vorba lor limpede și înțeleasă²⁾. „Adeseori îmi vine să mă mir, de cei ce au scris dialoguri și discursuri lungi, că de gloria lor s'au îngrijit prea mult, folosindu-se de o limbă înaltă și prea iscusită, dar au neglijat interesul ascultătorilor, de cari se convenia să poarte o mai mare grijă... Și din aceasta pricină, înjură sfânta Scriptură, carea nu s'a folosit de un stil ales și elegant, ci de unul mediocru (ταπεινῶ) și comun (πεῖσι = pedestru). Dar noi tocmai din contră să acuzăm cu tot dreptul iubirea de sine și ambițiunea acestor oameni, cari mânați de dorul propriei glorii, n'au luat seama de alții; și să scutim de învinuirile lor dumnezeiasca Scriptură, căci ea nu s'a ostenit pentru gloria proprie, ci mai vărtos pentru mântuirea ascultătorilor. Căci adevărul îmbrăcat într'un stil ales și împodobit va putea să ajute celor învățați, dar tuturor celorlalți nu le e de nici un folos. Și aceasta e cauza pentru ce a spus sfânta Scriptură adevărul într'o limbă comună, ca să-l cunoască atât cei proști cât și cei învățați, atât copilașii cât și femeile. Și din limba aceasta comună cei învățați nu sufer nici o pagubă, din cealaltă însă cea mai mare parte a pământului ar fi avut mare pagubă. Deci dacă a trebuit să fie cu considerațiune la câțiva, cu atât mai vărtos a trebuit să fie cu considerațiune la cei mai mulți. Și, tocmai fiind că a purtat grija tuturor, e dovadă evidentă, că e dumnezeiască și cerească³⁾“.

¹⁾ S. Isidori Pelus. Epistolarum liber IV. epist. XXVIII, Migne, P. G. LXXVIII, col. 1079-1081.

²⁾ S. Isidori Pelus. Epist. lib. IV. epist. CXI. Migne, P. G. LXXVIII. col. 1151.

³⁾ S. Isidori Pelus. epist. lib. IV. epist. LXVII, Migne, P. G. LXXVIII. col. 1123-1126.

Dintre sfinții Părinți mai dăm cuvântul sfântului Augustin care s'a ocupat foarte mult cu sfânta Scriptură. Augustin a sfătuit pe un bărbat nobil, Volusian, să citească sfânta Scriptură și mai ales scrierile sfinților apostoli, și de va întimpină ceva greutăți în înțelegerea acestora, i-le va rezolvi el. La dificultățile, ce le-a întimpinat Volusian, îi răspunde Augustin în epistola CXXXVII, zicând între altele: „Insuși modul de a vorbi al sfintei Scripturi, deși e accesibil tuturor, totuși foarte puțini îl pătrund. Lucrurile ce le spune deschis, le spune cu și un prieten de casă, fără să tănuiască ceva, atât celor ne învățați, cât și celor învățați. Acelea însă, cari le învălește în misterii, nici acestea nu le spune cu o vorbă mai înaltă, de care să nu cuteze a se apropia mintea târzie și neînvățată, ca și săracul de bogat; ci pe toți îi invită cu un graiu comun)¹⁾”

* * *

Credem, că cele spuse până aci se pot rezuma în următoarele cuvinte. Cele dintâi cărți, ce s'au folosit în biserica lui Hristos, Testamentul Vechiu și Testamentul Nou, întâiul tradus, al doilea, afară de evanghelia lui Mateiu, original, sunt scrise în limba greacă comună, ce se vorbea de arândul în Orient, după întemeierea împărăției lui Alexandru și a Ptolemeilor (în Egipt), iar în Apus dela înființarea imperiului roman. Principiul apostolilor și al scriitorilor respective traducătorilor acestor cărți a fost, să vorbească și să scrie astfel, încât toți să-i înțeleagă, de aceea ei nu vorbesc „întru înălțarea cuvântului și a înțelepciunii . . . mărturisirea lui Dumnezeu²⁾, ca mulțimea puterii să fie alui Dumnezeu, iară nu din ei³⁾. Limba aceasta de jos a dat prilej filozofilor păgâni să atace sfânta Scriptură, iar sfinții Părinți, apărând stilul și limba comună a Scripturii, din aceasta dovedesc origina ei dumnezească: că înțelegându-și rostul, e pe înțelesul tuturor.

Dr. Ioan Bălan.

¹⁾ S. Augustini Epistola CXXXVII. cap. 18. Migne, P. L. XXXIII. col. 524.

²⁾ I. Cor. 2, 1. Textul grec are: *καθ' ἐπιποχὴν λόγου ἢ σοφίας*, Vulgata: in sublimitate sermonis aut sapientiae, românește ar fi: cu o vorbire înaltă și iscusit, măiestrit întocmită.

³⁾ II. Cor. 4, 7.

Viscol și soare.

Date statistice despre biserica catolică în a. 1910.

Dușmanii creștinismului după cum pricinuesc, tot așa știu să înregistreze prigonirile, daunele și lipsurile, ce le îndură Biserica catolică. Dar ei uită a spune, că și azi se adeverește cuvântul Domnului: „et portae inferi non p̄vaelebunt adversus eam“, precum s'a adevărit în totdeauna, căci datele statistice ale anului 1910 despre preamărirea lui Dumnezeu prin progresul spiritual și triumful extern al Bisericii sale sunt îmbucurătoare. Vom reproduce pentru cetitorii „Culturii Creștine“, unele date de valoare mai generală¹⁾.

Incepem cu cel mai depărtat continent, cu *Australia*. În 27 Iulie 1910 după o activitate de un sfert de veac și-a celebrat arhiepiscopul de Sydney, Moran, iubileul de cardinal. Sosind la Sydney în 1884 a găsit în toată arhidieceza 93.000 catolici, 100 preoți, 45 clerici seminariști, 78 frați *Scolarum Piarum* cu 10.936 copii de școală. După o muncă încordată acelaș arhiepiscop numără în anul 1910, catolici 341.690, preoți 403, clerici seminariști 100, frați Scol. P. 245, copii elevi 43.581. Afară de aceasta, 2379 de surori religioase sunt ocupate în spitaturi și orfelinat. Din 120 biserici, ce se aflau la 1884, astăzi sunt 595; în fruntea lor, grandioasa catedrală ce se clădește.

Despre *Africa* ne lipsesc raporturi originale depline. Din scrisorile misionarilor Iesuiți aflăm, că s'a întemeiat o nouă stațiune de misiune în Augonia, unde de curând s'au numărat 1500 catechumeni. Alte două stațiuni de misiune a întemeiat prefectul apostolic P. St. P. Królikowski în M. Namakvaland, pentru Hottentoții din Aminuis și Lüderitzbucht. Cu multă bucurie aflăm din acelaș raport despre progresul sf. credințe, și chiar despre eroismul virtuților, în mulți din confrății noștri de rassa neagră. Și în Uganda sporește sf. credință, mai ales din anul trecut, când S. S. P. Piu X. a permis îndrumarea procesului de beatificațiune a celor o sută de negri martirisați acolo de regele Mwangi acum 25 ani.

Din *America de nord*, din misiunea Dacota aparținătoare P. P. Benedictini, aflăm despre un congres catolic ținut în Iunie

¹⁾ Cfr. mai multe în Misiunile catolice polone. Krakov 1910. Nr. 343.

trecut cu asistența câtorva episcopi, a mai multor misionari și a multor oficiali de stat și presidat de Msgr. Diom. Falconio O. M. S. Fr., delegatul apostolic în Statele U. Membrii congresului au fost indianii, pieile roșii, din gîntea Sioux, bărbați și femei în număr de 4000: credința lor vie, religiozitatea, pietatea și arta oratorilor indiani au fost admirate de toți oaspeții. Congresul avea de scop să manifesteze recunoștința lor față de biserica catolică, căreia-i datoresc tot binele social și moral. Se știe doară în ce mod barbar au fost tratați sărmanii din partea „culturii“ engleze, mai în tot decursul veacurilor trecute! — Cununa tuturor congreselor americane a fost congresul eucharistic din Montreal, la care cu credință sinceră și iubire de Dumnezeu au luat parte mii și mii din întreg cuprinsul Canadei.

Știrile din *Asia* sunt și mai îmbucurătoare. În India la Tricinopol s'au adunat în congres 821 din foștii elevi ai institutului universitar de sub patrociniul sf. Iosif de acolo, și au discutat modul cum să vină într'ajutor sf. Biserici prin apostolatul laic. Congresul fû exclusiv indic, iar cuvântările învățătorilor participanți, ca cea a dlui Arogyaswami despre organizarea zisului apostolat și cea a dlui Arpudaswami Udayar despre luptele sf. Biserici, dela început până la așa numitul „Kulturkampf“ din vremea lui Bismark, ar face onoare ori cărui congres european. — Proiectat și pregătit în mari proporții a mai fost un mare congres eucharistic la Goa și aniversarul de 400 ani dela introducerea creștinismului în India. Acest congres eră contemplat să se țină sub presiul Eminenței Sale Arhiepiscopului Zaleski, delegat apostolic. Proclamarea republicei în Portugalia deocamdată a zădărnicit însă ținerea lui.

În China s'au convertit anul trecut la religia creștină 140.000 persoane: peste tot avem acolo 1,210.054 creștini și peste 390,658 catechumeni. Părintele I. de Moidrey S. I. din frumosul institut din Zi-Ka-wei, adaugă, că în statistica aceasta, făcută de el, nu a luat în socoteală pe mulți creștini din alte 6 vicariate chinezești.

Și în Iaponia prosperează religiunea catolică, multămită activității P. P. Dominicani, Francișcani, Trapiști și Iesuiți, cari din urmă conduc de scurtă vreme universitatea catolică din Tokio, fundată la îndemnul Sf. S. P. Piu X. Conversiunile sunt dese, mai ales cu ajutorul conferențelor apologetice, ținute

pentru iaponezii inteligenți și a broșurelor religioase științifice, cari în ultimul an au luat un avânt deosebit. Trebuie să mai pomenim noua școală catehetică înființată la 19 Martie 1910 în Uracami. Dela crunta prigonire a lui Daifusama până mai dăunăzi, adecă timp de 250 ani, locuitorii din Urakami au păstrat religiunea catolică, fără să aibă preoți, — cu toate că aderenții creștinismului erau pedepsiți cu moartea. Numai ajutorul lui Dumnezeu și tradițiunile religioase le-a păstrat credința.

Frumos succes vedem și dealungul riului Ganges. PP. Iesușiți serbând jubileul de 50 ani, de când lucrează acolo, au constatat, că la 1859 se aflau în Bengal, 8000 catolici, 4 preoți, și câteva biserițe sărăcăcioase: iar după 50 ani pot număra 100.910 catolici, 79.594 catechumeni, 457 biserici și paraclise, două institute superioare de învățământ (în Calcuta și Dargiling) cu 888 de elevi, 140 școli elementare de băieți, 21 de fete, 16 mixte, cu 12,400 de copii, în total.

Misionarii catolici și surorile de caritate își jertfesc toată vieața și puterile, conduși numai de motive înalte. Rezultatele muncii lor apostolice ar fi de sigur și mai îmbelșugate, dacă ar dispune de personal mai numeros, de mijloace materiale mai puternice, mai ales pentru întreținerea școlilor, a recvisitelor didactice — și chiar a unor stațiuni deadreptul în partibus infidelium, și în fine dacă nu le-ar stă în cale concurența misionară a confesiunilor diverse, neesceptând nici islamul. Pe Peninsula Balcanică, în Asia Mică și în Persia agitează Rusia, aiurea, mai ales protestantismul, ajutat de puterea civilă. Și de ce mijloace materiale dispun acești contra-misionari o înțelegem ușor, știind, că Statul respectiv nu numai le asigură subsistența pentru familia lor (sic!) și le înlesnește activitatea, dar că mai dispun și de fundațiuni enorme, ca de exemplu cea a decedatului John S. Kennedy, de 10 milioane f. st. pentru misiunile presbiteriane. Congresele catolice ale anilor din urmă au accentuat îndeosebi datorința de a ajutama sf. misiuni.

Ne rămâne *Europa*. Ai putea zice, că un fel de carbuncul antireligios a molipsit popoarele romane. Exemplul Franței a găsit urmași înfocați în Portugalia, Italia și Șpania și dacă lupta antireligioasă în aceste țări s'a purtat cu daune mari pentru sf. Biserică, cari sunt pricinile? Mirenii catolici — din felurite motive — s'au reținut în mare parte de politică, așa că guvernele liberale fără dificultate au putut aduce legile anti-ecclesiastice. Apoi clerul țării, esceptând Șpania, aplecat din cale

afară tendințelor liberale, cuprinzând un bun procent de moderniști, nu putea, vorbind în genere, înfrâuri acțiunea eminent catolică și solidară, cum se cere în prezent. Lâncezind spiritul, acțiunea stagnează. A căzut deci tronul și altarul în Portugalia; în Franța biserica catolică e lăsată în voia masonilor și a jidanilor; guvernul italian se identifică cu programul celui francez; iar dela moartea lui Ferrer, elementul republican în Spania agită regatul, așa că succesul lui Canalejas contra mănăstirilor poate fi considerat ca prima lege antieclesiastică. — Ce va mai fi în Italia anul curent, iubilar, (la 1871: Italia unită) nu știm trecutul ne silește să fim cu îngrijire.

Unde să căutăm un cer mai senin? — Slavă Domnului în Austria curentul creștin-social pune deocamdată stavilă puternică uneltirilor masonice mai cu seamă prin tinerime: activitatea congreselor catolice, aici, ca și în Germania, înfrăurește în mod vădit lățirea credinței. Foarte îmbucurător este progresul Bisericii catolice și în Anglia. Regele Gheorghe V, conform dorinței parlamentului, a omis din jurământul de înaintea încoronării unele apostrofări injurioase catolicismului; iar guvernul englez arată multă simpatie sf. Bisericii, nu numai în regat, ci și în toate coloniile, unde învită pe toți misionarii expulsați din coloniile portugheze. — Nu putem trece cu vederea progresul Bisericii în Dania. Episcopul I. von Euch, celebrând anul trecut iubileul sacerdotal de 50 ani, a constatat următoarele. Sosind în Dania la 1860 a găsit acolo numai două parohii (în Kopenhaga și Fridericia) și 1240 catolici. Azi, după 50 ani de ani, numără 24 parohii, catolici 7871 (și 12,000 Poloni muncitori de seson) 36 biserici și paraclise, 24 școli, 14 spitaturi. Printre convertiți în rândul întâiu se numără persoane distinse prin neam, învățătura și poziția civilă, ca contele I. Lud. Holstein-Ledreborg, 40 de nobili, din diferite familii, scriitorul J. Jørgensen, politicianul Jens Busk și mulți pastori luterani.

Progresul literaturii eclesiastice (în frunte stau autorii francezi), reformele diverse de studii teologice, biblice (Institutum biblicum) juridice (noul codice ce va apare în curând), în fine triumful P. Piu X. asupra „modernismului“ și altele de acest soi, cunoscute cetitorului din alte scrieri, precum încununează pontificatul din urmă, tot așa dovedesc și prezența Spiritului dătător de vieață și triumful harului dumnezeesc în Biserica catolică.

M. C. Hellon S. I.

CRONICĂ.

Premiul „Bunea“. Comitetul central al *Ligei culturale* a instituit »pentru veșnica amintire alui Aug Bunea, care a adus atât de esențiale servicii, nu numai științei românești, dar culturii noastre întregi«, un premiu anual de trei sute de lei, »pentru cea mai bună lucrare, scrisă de un tinăr din Ardeal și Ungaria, și care ar trată un subiect din istoria bisericii sau vieța religioasă actuală a Românilor de peste munți.«

Pentru întâiadată acest premiu l-a luat dl *Ioan Mateiu*, cu o lucrare, ce se ocupă de preoții ardeleni din veacul al XVII. Scurta notiță din ziare, ce ne aduce această veste, mai adaugă, că lucrarea dlui Mateiu se va tipări în curând.

O așteptăm cu mult interes, mai ales noi, cari din motive de înțeles ținem ca amintirea lui Bunea să fie învecinicită prin premiarea unor lucrări vrednice de numele și amintirea lui.

Interesarea noastră este cu atât mai de priceput, cu cât fața de valoarea reală a lucrării premiate avem și unele nedumeriri, dat fiind că cel ce a luat în acest an premiul Bunea, este acelaș domn Mateiu, care în coloanele »T. R.«, sub titlul: »Caionismul (perversitatea) în istoriografia ardeleană«, începe o serie de articoli, ce absolute nu ne lasă să întrezărim ceva talent istoric.

Judecata asupra lucrărilor întrate la premiu aveă s'o rostească o comisiune, alcătuită din profesorul de istoria bisericească la facultatea teologică din București, din profesorul de istoria bisericească dela Seminarul din Sibiu, și din profesorul de istoria bisericească dela teologia din Blaj. (Vezi »Neamul românesc« din 2 Dec. 1910). Că, de data asta, de ce nu s'a procedat întocmai — nu știm. Și-am vrea s'o știm! (ar)

*

Pentru presa creștină. Viena, orașul lui Lueger, a arătat în multe privințe cum se pot împacă ideile și principiile religiei creștine, cu cultura, cu administrația, cu desvoltarea unui oraș modern. E spiritul celui mai adevărat creștinism, care a povățuit și luminat pe Lueger și pe social-creștinii săi, ca din Viena și Austria de jos să facă modele ale unei societăți civile bine întocmite. Cu toate acestea, după atâtea biruințe, ce le-a secerat gândirea creștină, Viena este încă și astăzi un puternic focalar, o metropoia a presei anticreștine. Cine nu a auzit d. p. de »Neue

Freie Presse», organul celui mai cras capitalism jidovesc, de căruia frică știa, până mai ieri—alaltăieri, toată lumea, a cărei opinie eră dătătoare de ton în politică ca și știință, în chestiuni de religie creștină, ca și în chestiuni de ale Talmudului.

Năzuința Vienezilor buni e îndreptată astăzi spre o întărire a presei bune, carea cu vremea să scoată cu totul din casă creștine gazetele rele, nemorale și anticreștine. — De câțiva ani există asociația »Piusverein«, pentru înaintarea presei creștine, carea a ținut tocmai acum, Duminecă în 20 Febr. n., o adunare festivă în Viena. Asociația e lătită în întreaga Austria, și are o mără sute de mii de membri, din a căror cotizații se sprijinesc multime de gazete în capitală ca și în provincă. Foia vieneză »Reichspost«, în două ediții zilnice — a ajuns să satisfacă și celor mai delicate așteptări ziaristice. Tirolul singur, provincă de locuitori destul de săraci — a contribuit până acum cu suma de 100,000 cor. la scopurile Piusvereinului. — Agitația pentru presa creștină merge înainte și să sperăm că va veni vremea, când noi creștinii nu vom mai tremura de frica presei dușmane și vom ști să ne îndreptăm pașii și să ne întocmim trebile, în statele creștine ca și în bisericile noastre, și fără a fi călăuziți ori înrâuriți de — presa jidovimii. (m).

*

Amvonul, organul societății clerului român »Ajutorul din București, ne prezintă gogorița papistașă, »în a cărei cetățenie își au obârșia agitațiunile din biserică României«, ca un element, contra căruia trebuie să se iee cel puțin tot așa de aspre măsuri, ca și contra evreilor. Căci iată ce cetim în numărul de pe Ianuarie 1911:

»Preoții uniți din București îngroapă pe morți la cimiterul românesc. În ziua de 17 Ianuarie c. au îngropat unul la cimiterul sf. Vineri. N'au catolicii cimiterul lor? De ce nu primesc și pe uniți în el? Permite catolicii vre-unui preot român să intre în cimiterul lor? Trebuie să luăm măsuri ca asemenea lucruri să nu se mai permită. Altfel vom ajunge, ca și evreii să se îngroape în cimiterul nostru ortodox condusi de rabin«.

Să fim înțeleși; nu cererea măsurilor, ce-ar fi să se iee contra acestui abuz, ne jignește, ci faptul că această biată unație este atât de urgentă acolo, unde ar putea să i-se dea și ei un modest loc în templul religiunilor creștine. (ar)

*

Lupta pentru universități în Austria. Se pare că s'ar fi liniștit — mai ales după răspunsul limpede al ministrului de culte, dat unei interpelații în parlamentul austriac — valurile tulburărilor, roscolite de o parte a studențimei din Cracovia. Pentru motive irrelevante — la facultatea teologică de acolo s'a înființat o nouă catedră, aceea a sociologiei creștine, și s'a denumit un profesor la aceea catedră, probabil fără de a se cere de loc avizul și învoirea studențimei »liberale«, jidovești și social-democrate — de aceea s'au început tulburări, cravale și, dacă vor fi adevărate numai o parte din scrisesele gazetelor, s'au petrecut astfel de scene între zidurile și pe teritoriul acelei universități, cari mai curând ar face cinste »apachilor« Parisului decât unor cetățeni academici. Universitatea a trebuit închisă, și prelegerile sistate, pentru că nici ușile salelor de propunere nu erau destul de tari împotriva securilor, cu cari au fost asaltate, cu atât mai puțin capetele profesorilor și a studențimii, care ar fi venit să urmeze regulat cursurile. — Cetitoriule al notișelor din ziare, tu stai uimit și mirat și te întrebi despre cauzele adevărate ale acestor tulburări. Până și »Tribuna« dela Arad îți spune, că iarăși este la mijloc — »clericalismul«. Afurisiții aceia de clericali! Așa e! Întru adevăr! cum de și cutează să mai respire și să trăiească pe pământ oameni, cari nu se închină liberalismului, cum de cutează un împărat și un ministru și un senat universitar, să înființeze o nouă catedră la o facultate, care nici nu ar mai avea ce căută între celelalte facultăți, căci doară teologia nu este știință; cum de prin salele universităților, pe cari Biserica le-a întemeiat mai întâiu, în locul crucii nu se înalță încă — vițelul de aur, cele trei puncte masonice, ori mogen Doved-ul — steaua lui David? Afurisiții de clericali! Jos cu ei! Ghiwalt!

Liniștește-te însă, te rog, iubite cetitoriule! Tu știi bine, că universitățile austriace sunt astăzi cel mai puternic — dar și cel din urmă — adăpost al liberalismului jidovit. Dacă cauți procentul de profesori și cel de tineri, cari cercetează universitățile astăzi — te va pune în uimire proporția între creștini și necreștini. Nu e mirare, că spiritul pozitiv creștin dispăre din salele învățământului universitar, că tinerimea de origine arică nu cutează să se afirme, de groaza terorismului semit, că în locul unei concepții creștine a lumii, s'a înstăpănit o concepție materialistă, ori hedonistă. De altă parte, acest liberalism anticreștin e tot mai mult strâmtorit și isolat. În parlament votul universal i-a adus înfrângeri peste înfrângeri, în vieța

publică presa creștină se întărește mereu, și conștiința poporului se trezește pe zi ce merge.

Nu e mirare deci, că liberalismul cearcă să se îngrădească și mai mult în acest ultim adăpost al său, că vrea să-și întărească și mai mult poziția, făcând baricadă de apărare din vechile privilegii ale universităților, pentru a-și putea deprinde și pe mai departe influința distrugătoare și otrăvitoare asupra spiritului public. Și eliminarea facultăților de teologie din cadrul universităților — pare a fi unul dintre gândurile cele mai interesante ale acestui liberalism fals.

În lumina acestor tendințe trebuie privite și cele din următoarea tulburări dela universitatea Jageilonilor din Cracovia. Actorii au fost, și aici, ce e drept, studenți (între aceștia $\frac{1}{3}$ parte semitari iar mai bine de $\frac{1}{3}$ parte elemente socialiste și revoluționare din Rusia), dar regisorii principali sunt a se căuta de bună seamă — airea! (m)

*

Glasul Unirii, este titlul unei noue broșuri a p. Virgil Pop, preotul unit din Gerliște. Dl Pop, autorul broșurei din 1908: *Chestia unirii bisericilor*, care a provocat o vie discuție între autor și dl Dr. Bălan dela »Revista teologică« din Sibiu — ne dă acum, pe 20 p. 16°, o icoană bine prinsă a faptului, că biserica română străveche a fost supusă scaunului episcopesc al Romei, și că prin urmare numai pe această bază poate fi vorba, și în viitor, despre împreunarea celor două biserici române. Schimbul de idei pe acest teren, ni-se pare folositor, și — după articolul principelui Max, care e reprodus și comentat de toate organele bisericii ortodoxe române, dovedind prin aceasta, că nici de pe partea ei nu lipsește interesul pentru cauză — este chiar actual.

Venitul broșurei, care se poate cumpăra cu prețul de 20 bani, e destinat pentru fondul zidirii bisericii unite din Gerliște (Gerlistye, p. Krassova), unde să se poată rosti și cu mai mult efect cuvintele de rugăciune, cu cari mântuie broșura: pentru împreunarea tuturor, Domnului să ne rugăm!

O recomandăm cetitorilor noștri cu toată căldura, și dorim din inimă zelosului preot, să vadă cât mai curând strălucind în văzduh crucea pe turnul bisericii din Gerliște. (ar)

*

(Sr) **Mizeria apostolică a unui episcop francez.** Procesul cunoscut al statului francez pentru separarea de biserică, a despoiat tâlhărește biserica de toate lucrurile materiale, cari s'au făcut mere—pere în timpul licvidărilor și a adus-o în o stare foarte tristă, dar nu de desperat. Aceasta o dovedește cazul mișcător al episcopului *Castellan* din dieceza de *Digne*.

Acest episcop a fost, nu de mult, în Marseille, să adune milă dela credincioși, pentru preoții bisericii sale, cărora statul le-a luat *totul* și nu le dă *nimic*. Fapta aceasta a infuriat pe conducătorii ziarului socialist »Petit Provençal«, cari au atacat pe pâr. episcop *Castellan* și i-au dat sfatul: »să trăiească mai simplu în castelul episcopesc și atunci nu va avea trebuință să înșele filerii poporului trudit și amărât.«

În ziua următoare episcopul terfelit a trimis redactorului ziarului calumniator o scrisoare, de următorul cuprins:

»Nu pot să-mi desfac curtea, nu pot să dimit servitorii, nu pot să reduc numărul vizităților și a cailor, fiindcă din toate acestea eu n'am nici o parte. În ținutul acesta fiecare știe, că episcopul din *Digne* e mai sărac și decât preoții săi. Locuiesc în casă simplă, mobilele îmi sunt simple. O servitoare bătrână e lângă mine, pe care chiar săptămâna trecută au distins-o cu medalie de aur, fiindcă a servit, la episcopii de *Digne*, neîntre-rup 50 ani. Servitoarea aceasta bătrână curăță, spală, fierbe și-mi petecește și albiturile, fiindcă episcopul de *Digne* umblă și în albituri petecite; tot servitoarea aceasta bătrână îmi petecește și călțunii stricați.

Pentru vuptuale am dat în un an întreg 30 Louis d'or (600 franci), în care sumă e computată și provederea celor ce au fost oaspeții mei. Au doară socotești, că suma aceasta e prea mare?

Dacă am afaceri în altă localitate, călătoresc cu trenul, dar numai în clasa II. La gară și dela gară nu folosesc trăsură, cei mult merg cu omnibusul, mai mult nu ajunge. După acestea întreb eu, oare ce avere să împart între preoții mei?

»Petit Provençal« afirmă și aceea, că colectarea mea din Marseille dovedește, că pe la noi credința scade. Nu, dimpotrivă credința poporului diecesei mele a crescut; și în anul acesta întratele s'au înmulțit. Nu trebuie însă uitat, că din 1910, competențele și dotațiunea clerului s'a sistat cu totul. Dvoastră doar n'ați uitat deja legea despre separațiune? De atunci nici un preot, cu escepția deficienților, nu mai primește nici un ban! Noi așadar nu îngreunăm bugetul statului.

Și cu toate că erogatele pentru scopuri de ale cultului s'au sistat, poverile vor fi tot mai grele din an în an. Contribuțiile se urcă, iar vieața e tot mai scumpă. Economia francamazonică apasă amar poporul, iar »cugetarea liberă« sporește într'una numărul furturilor și a sinuciderilor«.

Răspunsul acesta frapant al episcopului de *Digne* e un prețios document, ce arată în colori vii situația bisericii din

Franța. Episcopul de Digne e sărac, dar suferința și mizeria oțolesc și întăresc credința catolicilor din Franța.

(**Egyházi Közlöny**).

*

Prințul Max de Saxonia către Hyacinth Loyson.

Unei foi din Berlin i-se scrie din Roma că prințul Max de Saxonia a adresat de curând fostului călugăr Carmelitan Hyacinth Loyson, astăzi conducătorul »Bisericii libere« și unul dintre reprezentanții de frunte ai modernismului în Franța, care publicas un articol în termeni disprețuitori despre supunerea prințul Max. o epistolă de următorul cuprins: »Dta ai scris și ai reprobat în »Tribune de Genève« supunerea mea. Răspunsul meu este scurt: *a greși e lucru omenesc, a persevera în greșală e — diabolică*. Nu ar trebui să o uite asta acela care, ca și Dta, stă pe marginea mormântului și trebuie să se pregătească a da seamă de faptele sale Judecătorului vecinic. Mai ai vreme încă, să mergi la Roma și să te pocăiești. Eu mă rog lui Dumnezeu să te lumineze și sum, cu exprimarea celei mai adânci compătimiri Max de Saxonia«. — Epistola, de o fi autentică, face cinste autorului ei, și e un bun răspuns și pentru alții, cari încearcă să hulească — declarația de supunere a prințului Max. (~~~~).

*

Francisco Ferrer Cuardia. Din experiențele oamenilor din toate veacurile, în deplin acord cu roadele cugetărilor marelui mulțimi de pedagogi vechi și noi, s'a stabilit scopul școlii: al educațiunii și instrucțiunii, care e, ca din elevi să se formeze oameni înțelegători de chemarea lor, cari să aibă voință și putere de a și împlini chemarea, uzând numai mijloace morali. În scopul acesta se cere dela elev cumpăt în toate, se cere, să suprimă, ori înfrâne tot ce l'ar putea abate din drumul spre perfecțiunea omenească, și să-și cultive sentimentele estetice, altruiste, logice, morali și religioase.

Pedagogul (!) Ferrer întemeiază în Spania, prin 1900, *școala modernă*, cu scopul, ca din sufletul elevilor să alunge, să estirpeze chiar și conceptul caracterului moral-bun, conceptul duntrezeirii, al religiunii, proprietății și al familiei cinstite, îndușmându-se în chipul acesta cu toate principiile pedagogice și cu principiile de morală naturală. Pentru atingerea scopului lui Ferrer însă nu sunt de lipsă școli. În crîșmele și în cvartirele

suspecte din orașe — ideile acestea au o atmosferă prielnică și un teren roditor.

*

Oamenii cu suflete mari, cu inimi largi și sănătoase au propovăduit și propovăduesc iubire, pace, bunăvoință și bună-cuviință în societate. Ferrer a propovăduit ură, război și nerespectarea autorităților, legilor și a instituțiilor existente, curat ca în canibalul Congo din Africa.

*

Oamenii culți, nobili și drepți în judecată combat crimele și se infioară de ele, compătinzind victimele celor perversi; — Ferrer în 1909 a provocat și condus revoluția în Barcelona. Cu acel prilej înfiorător au demolat case, au aprins și jefuit biserici și mănăstiri, au ucis prunci și oamenii adulți, au profanat călugărițe și au stricat telegraf, telefon și linie ferată. Toți cei uciși mișelește și fără vină, și toți cărora li s'au făcut injurii în alt chip, au fost dați uitării. — Ziarele *liber-cugetătorilor*, în realitate a celor mai *intoleranți-cugetători*, i-au omorât cu tăcerea. Ferrer auctorul intelectual al crimelor a fost și este preamărit. S'a repetat și aici felul de judecată a canaliei de pe stradele Ierusalimului, care pe Hristos îl crucifige și iartă pe Varava.

Guvernul spaniol, înainte cu un an, a publicat toate actele procesului lui Ferrer, decapitat în Octombrie, 1909. Sub titlul *»Inicio ordinario sequido ante los tribunales militares en la plaza de Barcelona contra Francisco Ferrer Cuardias«*, pe 69 pagini s'a publicat întreg procesul cu sentințele celor trei foruri judecătorești, cari s'au pronunțat în cauză. Zeci de martori și mai multe scrisori dovedesc vinovăția lui Ferrer, căruia i-s'a îngăduit cea mai largă apărare, pe lângă procedura militară *ordinară* și nu *statară*, cum putea fi după legile vigente în Spania. — Cu toate acestea chiar și un ziar românesc scrie, și altul reproduce, că pentru vinovăția lui Ferrer nu s'a adus nici o dovadă, *dar absolut nici una*. În chipul acesta se poate batjocori ori ce virtute și preamări ori ce păcat și sunt liberi liber-cugetătorii, să nege și lumina soarelui, mai ales dacă și ei își desvoaltă activitatea în întunerecul cel atât de mult iubit din partea lui Ferrer. În felul acesta nu se promovează însă dreptatea atât de dorită între oameni, nici nu se sbiciuește după merit și cu efect nedreptatea disgustătoare, ce se poate comite și de cei mari și de cei mici. (S—r)

*

Semnalăm cu bucurie, că Dl N. Dobrescu, agregat definitiv la facultatea de teologie din București, care are un bun nume pe terenul istoriografiei române, a dat la lumină o nouă lucrare, din istoria bisericii române în secolul al XV-lea.

»Lucrarea este rezultatul unei amănunțite cercetări, și umple un gol simțit în istoria bisericii noastre în trecut. A apărut în tipografia cărților bisericești și costă 2 lei 50 bani«. (»Amvonul«).

Cartea nu ni s'a trimis.

TELEFON.

R. Cluj. Că păr. Lucaciu, preotul unit, care mai an, a știut să vorbească așa de frumos la mormântul lui Șaguna, e acuzat de confesionalism azi, când la Arad scoate în relief iupta pentru limbă a Blajului — e numai o dovadă mai mult despre aceea, că, în anumite cercuri, și naționalismul bisericii unite e taxat de: confesionalism.

P. București. Cu cea mai mare plăcere! Chestia Românilor macedoneni a fost doar totdeauna obiectul celui mai viu interes — pentru biserica noastră. Și credem, că viitorul nu va da de rușine trecutul.

Dr. P. Iessin. La »notația pișcătoare« — cum o numiți — alui Gh. Andru din *Biserica și Școala* n'am reagat din principiu. Nu voim adevă să părem prea războinici; răspundem numai când suntem siliți a o face. Avem doar așa de larg teren pentru o muncă pozitivă, lipsită de hârțuielei confesionale. De altfel notația din chestie, în care se argumentă cu cuvinte *rupte din text*, nici nu eră de natura, de-a putea duce în eroare pe ceice ne știu apreția munca. — Ce ne-ați trimis, am primit cu mulțămită.

I. București. Credem, că sumarul celor 4 numeri de până acum a revistei noastre, V'au lămurit pe deplin asupra sujetelor, ce se pot tractă într'însa, precum și asupra feliului de tractare. Fără să fi văzut un articol, nu putem spune mai mult. În orice caz însă, sunteți bineveniți.

SUMARUL:

Dr. Victor Bojor: Necesitatea ziaristicii și scrierilor creștinești bune. — **Z. Păclișan:** O carte despre episcopia din Maramurăș (I). — **I. M. Lucaciu O. P.:** Cuvânt de introducere pentru studii sfintei Scripturi (I). — **Vas. Cerghizan:** Muncă și jertfă (I). — **Dr. Ioan Bălan:** Limba cărților bisericești (III). — **M. C. Hellon S. I.:** Viscol și soare. — **Cronică.** — **Telefon.**

Pentru redacție răspunde: Dr. Alexandru Rusu.

Proprietar-editor: Comitetul de redacție.